

Марина МОЧИКІНА,

*методист відділу мовно-літературної та мистецької освіти,
викладачка кафедри суспільно-гуманітарної
та медійної освіти Донецького ОІППО*

Євгенія ЛУГАНЦОВА,

*методист відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОІППО*

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ – ДІЄВА ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ (для вчителів іноземних мов)

Безперервний професійний розвиток педагогів є ключовим елементом забезпечення високої якості освіти. Такий розвиток сприяє не лише фаховому зростанню, а й підвищенню мотивації та задоволеності роботою, що також позитивно впливає на успіхи здобувачів освіти та загальну ефективність процесу навчання. Так, у Концепції «Нова українська школа» зазначено, що *«Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає»* [1].

Особливої важливості підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов набуває в умовах воєнного стану, адже виклики, що постали, вимагають від педагогів нових підходів, адаптації до нестабільних умов та готовності забезпечувати безперервний освітній процес навіть у найскладніших обставинах. Ситуація в країні загалом і в регіоні зокрема ставить перед учителями низку складних завдань, які значно впливають на їхню спроможність ефективно виконувати свої професійні обов'язки. Це і психологічний стрес, і підвищення власної професійної майстерності, і збереження якості освіти, і мотивація учнів, і проблеми технічного характеру. Тож, підтримка вчителів іноземних мов у їхньому професійному зростанні та розвитку – пріоритет номер один у роботі відділу мовно-літературної та мистецької освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти на 2024/2025 навчальний рік.

Насамперед пропонуємо звернути увагу педагогів на власний психологічний стан, адже він впливає на продуктивність особистості. Відповідно, запрошуємо вчителів долучитися до телеграм-каналу [«Освітній хаб “Донеччина” / Міжрегіональний центр»](#), де фахівці кафедри педагогіки і психології Донецького ІППО діляться з учасниками спільноти дієвими техніками релаксації, турботи про ментальне здоров'я, ідеями, як покращити самопочуття за допомогою природи та предметів, що оточують. Окрім розміщених на сторінці порад у спільноті педагоги зможуть знайти й анонси запланованих онлайн-заходів і долучитися до них у синхронному форматі, що є також дієвим інструментом емоційного розвантаження, адже регулярне спілкування з колегами сприяє не лише обміну досвідом, а і взаємній підтримці.

Протягом 2024 року відділом мовно-літературної та мистецької освіти заплановано проведення низки заходів для вчителів іноземних мов. Так, у першому півріччі проведено першу зустріч школи авторських ініціатив «Педагогічне ноу-хау», методичний аукціон «Крок до зірок: готуємо учнів до складання НМТ з іноземних мов впевнено». У другому – запрошуємо долучитися до Європейського дня мов на Донеччині «Мова має значення», наступної зустрічі школи авторських ініціатив «Педагогічне ноу-хау», методичних посиденьок «Тези навчального року: від викликів до трансформації», вебінару «Цифрові інструменти в освіті». Інформацію про проведені заходи, а також анонси майбутніх можна знайти у фейсбук-спільноті [«Іншомовна освіта Донеччини»](#), сайтах [відділу мовно-літературної та мистецької освіти](#) та [Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти](#). Така взаємодія з колегами дозволяє вчителям ділитися ефективними методиками викладання, новітніми освітніми технологіями та практичними підходами до навчання. Обмін перспективними ідеями сприяє вирішенню спільних проблем та викликів, з якими зіштовхуються педагоги у своїй щоденній роботі, а також допомагає сформулювати нетрадиційні й новітні підходи до навчання.

Спільнота вчителів створює середовище, де кожен може отримати моральну та професійну підтримку, що є особливо важливим в умовах постійних змін та викликів сучасної системи освіти. Тож, з метою реагування на запити педагогічних працівників, інформування про актуальні події та поширення інноваційних рішень було створено телеграм-канал [«Іноземці Донеччини»](#), що є майданчиком для спілкування та обговорення актуальних питань.

Окрім того, методистами відділу мовно-літературної та мистецької освіти проведено дослідження потреб учителів іноземних мов щодо забезпечення їхнього якісного професійного розвитку. Так, вбачаємо необхідність у сучасному форматі підвищення кваліфікації як у змістовній частині предмета (мовна практика), так і в поглибленні знань із методики викладання дисципліни, можливості ділитись досвідом з іншими досвідченими колегами, обмінюватися дієвими практиками. Для ефективної організації навчання педагогам також необхідне розуміння та усвідомлення особливостей безпечного та ефективного освітнього середовища, використання синхронного та асинхронного режимів навчання, з'ясування необхідних комунікативних підходів до навчання мов, зосередження особливої уваги на перевернутому навчанні, плануванні та організації уроків, управлінні ресурсами / матеріалами, знаходження шляхів інтеграції соціально-емоційного навчання в закладах загальної середньої освіти. Для забезпечення окреслених потреб на базі інституту проводиться підвищення кваліфікації за актуальними темами: «Формування навичок майбутнього на уроках англійської / німецької / французької мови», «Використання моделі змішаного навчання під час викладання англійської мови», «Особливості викладання англійської мови у старшій профільній школі», «Оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземної мови в Новій українській школі», де також розглядаються питання керування власним професійним розвитком відповідно до компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів, а також навчання впродовж життя.

Одним із важливих елементів безперервного професійного розвитку педагога є й активна участь у професійних спільнотах. Переважно це спільноти вчителів іноземних мов, які започатковані й діють у громадах, проте деякі з них можуть припинити або призупинити свою діяльність через переміщення вчителів у безпечніші регіони або країни та неможливість організувати зустрічі у віддаленому форматі тощо. Задля забезпечення безперервного професійного розвитку рекомендуємо взяти участь у новому проєкті Британської Ради в Україні «Skills and Well-being in Teacher Learning Opportunities (SWITLO)». Його метою є створення можливостей для вчителів англійської мови набути досвіду в розбудові професійних спільнот та підтримці їхньої діяльності через змістовну взаємодію та рефлексію.

Перші дві групи професійної майстерності вже працюють на Донеччині. Так, щомісяця зустрічі в очному форматі проходять в Олександрівській територіальній громаді, а у віддаленому – у Покровській громаді області. Відповідно до програми заплановано проведення 10 одноденних занять за різними тематиками. Учителі англійської мови, які пройшли очне навчання в Республіці Польща і стали фасилітаторами, отримали матеріали для підвищення рівня обізнаності педагогів щодо створення чутливого до травм освітнього середовища для учнів у поточній складній ситуації та після закінчення війни в Україні.

У серпні 2024 року на базі Донецького ІППО в очному форматі планується проведення навчання нової хвилі фасилітаторів груп професійної майстерності. Реєстрація триватиме до 1 червня 2024 року. Наразі вже зареєстровано 8 педагогів, які працюють у закладах загальної середньої освіти області та готові проводити відповідні заняття з учителями регіону. Пропонуємо ознайомитися з інформацією про [проєкт](#) і долучитися до когорти однодумців і професіоналів.

Американськими Радами з міжнародної освіти в партнерстві та за підтримки Посольства США в Україні, Міністерства освіти і науки України розпочато [проєкт](#) «Програма підтримки дистанційного навчання англійської мови для закладів загальної середньої освіти України» ([наказ](#) Міністерства освіти і науки України від 09.05.2023 № 539). Відповідно до другого етапу (етап масового пілотування) в другому півріччі 2024 року на базі Донецького ІППО планується проведення підвищення кваліфікації для двох груп учителів англійської мови. Реєстрація на курс відбуватиметься за окремим листом на добровільних засадах. Синхронний компонент курсу проходитиме на платформі Zoom, асинхронний – на платформі Google Classroom. Мова проведення навчання – англійська. Дієвою допомогою вчителям може стати [посібник](#), розроблений командою фахівців курсу, для застосування педагогами під час роботи з усіма

категоріями здобувачів освіти, які навчаються як очно, так і дистанційно.

Це підвищення кваліфікації багатогранне і містить декілька ініціатив. Так, у серпні 2024 року Американськими Радами з мовної освіти заплановано проведення мовного табору для 100 вчителів англійської мови, які проживають у місті Києві та Київській області. Навчальна програма складена відповідно до матеріалів запропонованого курсу та затверджена експертами зі Сполучених Штатів Америки. Реєстрація на участь у зазначеній ініціативі розпочнеться в червні поточного року.

Також протягом 2023/2024 року дві групи вчителів англійської мови Донеччини брали участь у проєкті Корпусу Миру США в Україні «Peace Corps Virtual Service Pilot Project» (VSP), метою якого є підвищення комунікативних навичок педагогів, занурення в культуру та традиції країни виучуваної мови, урізноманітнення методів і прийомів викладання предмета (особливо під час дистанційного навчання), побудова спільноти однодумців, готових до підтримки та взаємодопомоги. Перші два проєкти завершено, проте наразі також можна подати заявку на участь й отримати можливість зануритися в нетрадиційне спілкування.

Спільною метою Донецького ІППО і Goethe-Institut в Україні є підвищення якості навчання німецької мови та спонукання в здобувачів освіти до мотивації для ефективного вивчення німецької мови як іноземної.

Для підтримки освітньої реформи «Нова українська школа» Goethe-Institut в Україні спільно з Міністерством освіти і науки України розробили програми підвищення кваліфікації вчителів німецької мови в середній школі: [«Німецька у базовій школі 5–6 класи»](#) та [«Базова школа 7–9 класи»](#), які реалізуються в співпраці з Донецьким ІППО.

Щорічно Goethe-Institut запрошує вчителів німецької мови (початкової і середньої школи) долучитися до міжнародної літньої академії «Deutsch in allen Farben» у Варні (Болгарія), яка проводиться в серпні місяці. Під час заходів увага приділяється підвищенню вмотивованості здобувачів освіти щодо вивчення німецької мови, застосуванню різноманітних методик задля створення логічних, жвавих та інтерактивних занять, використанню цифрових інструментів на уроках тощо. Ознайомитися та долучитися до проєкту можна [ТУТ](#).

Окрім підвищення власної мотивації, педагогам важливо мотивувати й учнів, оскільки саме мотивація впливає на їхнє бажання вчитися, на рівень залученості та досягнення успіхів. Важливо створити в навчальному середовищі таку атмосферу, яка стимулює цікавість і ентузіазм до навчання. Це можна досягти через різноманітні методи (як-то використання інтерактивних ігор, залучення учнів до проєктної діяльності, надання зворотного зв'язку та визнання їхніх досягнень), а також урахування індивідуальних інтересів і здібностей здобувачів освіти, створюючи для них персоналізовані та креативні завдання. Такі підходи сприяють розвитку внутрішньої мотивації, що є найсильнішим стимулом до самостійного та успішного навчання.

Тож, пропонуємо педагогам серію онлайн-ресурсів для організації якісного освітнього процесу. З англійської мови можуть стати в пригоді такі матеріали:

- [навчання різних вікових груп](#): практичні ресурси, плани уроків тощо від Британської Ради в Україні;
- низка різноманітних коротких [курсів для вчителів](#) на платформі FutureLearn;
- [путівник](#) із дистанційного навчання;
- публікація [«Інновації в освіті: дистанційне навчання»](#);
- навчальний відеосеріал [«Word on the street»](#) (рівні B1, B2);
- аудіосеріал [«Big City Small World»](#) (рівень B1);
- колекція ресурсів для розвитку [мовленнєвих умінь](#) / [Граматичний практикум](#) / [Лексичний практикум](#);
- [Express Publishing Матеріали](#) для сприймання на слух (рівні A2–B1), плани уроків, матеріали для організації формульовального оцінювання;
- [Express Publishing Безкоштовні ресурси](#) для вчителів: робочі аркуші, картки, аудіозаписи, портфоліо тощо;
- [Quick Minds](#) / [Super Safari](#) – методичні матеріали від Linguist – Cambridge University Press – MPublications для організації дистанційного навчання в 1–4 класах.

Пропонуємо також звернути увагу на державну освітню платформу «Всеукраїнська школа онлайн», для якої Goethe-Institut в Україні продовжує створювати онлайн-лекції з предмета

«Німецька мова як друга іноземна», що надає можливість учителям проводити якісні уроки в дистанційному чи змішаному форматах. Навчальний матеріал «Deutsch mit Fro!» надається у вигляді лекцій, кожна з яких містить навчальне відео тривалістю до 10 хвилин, онлайн-завдання, тести та методичні дидактичні матеріали з предмета «Німецька мова як друга іноземна» 5 клас, 6 клас. Тематика та зміст уроків визначаються Міністерством освіти і науки України та відповідають чинній навчальній програмі, а якість контенту контролюється Українським інститутом розвитку освіти.

На допомогу вчителям німецької мови Goethe-Institut пропонує ще й добірку практичних ідей, безкоштовних матеріалів та пропозицій для дітей і підлітків, які можна використовувати для проведення цікавих уроків: [бібліотека](#) педагогічного інформаційного центру, [ігри](#) для уроків німецької мови, Дитячий університет «[Deutsche KinderUni](#)», Підлітковий університет «[Deutsche Digitale JuniorUni](#)», Казки з усього світу «[Märchen aus aller Welt](#)», навчальний додаток для опанування лексики рівня A1–A2 Місто слів «[Die Stadt der Wörter](#)», експерименти для дітей німецькою мовою «[Experimentieren mit Vika](#)», безкоштовний мобільний додаток для вивчення лексичних одиниць та граматики «[Deutschtrainer A1-App](#)», [10 навчальних розділів](#) для опрацювання лексики та граматичних структур на повсякденні теми, а також [Безкоштовна гра](#), яка мотивує учнів 8–12 років до вивчення іноземних мов, допомагає оцінити їхні навчальні досягнення.

Основні онлайн-ресурси з французької мови для різних категорій користувачів зосереджені на одній платформі – <https://kit-francais.glideapp.io/>.

Базовий онлайн-ресурс для вчителів французької мови – <https://tinyurl.com/y9vvjahb>.

Базовий онлайн-ресурс для учнів – навчальний додаток – <https://tinyurl.com/y88q3zv2>.

Сайти для безкоштовного вивчення французької мови для учнів усіх рівнів: <https://tinyurl.com/y8rdoynx>, <https://www.bonjourdefrance.com/>.

Безкоштовні онлайн-тести для перевірки рівня володіння французькою мовою: <https://tinyurl.com/ydgg4g2t>, <https://tinyurl.com/y9sclmem>.

Додатки для вивчення французької мови: <https://www.lingozing.com/fr/>, <https://babadum.com/>.

Французька мова для вчителів та учнів – <https://savoirs.rfi.fr/en/apprendre-enseigner>.

Безкоштовний навчальний кібержурнал для вивчення французької мови в режимі онлайн: <https://tinyurl.com/ybxslzms>, <https://tinyurl.com/ybgtd3ow>, <https://tinyurl.com/y7xftrog>, <https://espacevirtuel.emdl.fr/>.

IFprofsUkraine – соціальна мережа професійного типу, яка об'єднує франкомовних освітян України: <https://ua.ifprofs.org/>, <https://tinyurl.com/y9lzo6hy>, <https://enseigner.tv5monde.com/>.

Тримаємо освітянський фронт, формуємо іншомовну освіту регіону, виховуємо талановиту молодь і розвиваємо креативних фахівців – майбутнє незалежної держави разом!

Задля реалізації спільної мети **РЕКОМЕНДУЄМО:**

консультантам центрів професійного розвитку педагогічних працівників, керівникам професійних спільнот учителів іноземних мов:

- розробити систему заходів щодо [підвищення](#) фахової майстерності вчителів іноземних мов області;
- організувати групи професійного розвитку вчителів іноземних мов з обміну перспективним, інноваційним досвідом для підвищення мотивації, рівня обізнаності молодих спеціалістів;
- сприяти формуванню методичної грамотності та цифрової компетентності вчителів-словесників щодо опанування технологіями дистанційного та змішаного навчання;
- сприяти участі педагогічних працівників у міжнародних програмах та проектах задля забезпечення безперервного професійного розвитку;

учителям іноземних мов:

- працювати над створенням власної системи безперервного професійного розвитку;
- продовжити роботу щодо опанування технологіями дистанційного та змішаного навчання;
- брати участь у програмах волонтерського сервісу (співпраця з носіями виучуваної мови) з метою підвищення власної комунікативної компетентності;
- брати участь в обласних заходах для поширення власного перспективного досвіду.

Список використаної літератури

1. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / за ред. М. Грищенко. 2016. 40 с. URL : (дата звернення : 17.05.2024).
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. редактор д. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Коваленко О. Підготувати до життя = Модернізація системи іншомовної освіти в Україні. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2003. № 1. С. 14-16.

Ірина ВОЛОШИНА,

методист відділу математики, інформатики та технологій Донецького ОІППО

Світлана ВОРОБЙОВА,

завідувач відділу математики, інформатики та технологій Донецького ОІППО

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТІ: ВІД ТРАДИЦІЙНОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ПАРТНЕРА В НАВЧАННІ (для вчителів математики та інформатики)

У динамічному світі, де технології швидко розвиваються, а вимоги до якості освіти постійно зростають, роль учителя математики та інформатики стає ще більш значущою. Ці фахівці не просто дають знання, а й формують молоде покоління, яке має вміти критично мислити, адаптуватися до змін та успішно функціонувати в суспільстві.

В умовах реформування української освіти, де акцент робиться на демократичних взаєминах між учителем та учнем, педагогіка партнерства стає ключовою складовою успішної реформи [1, с. 17]. Для успішного навчання та виховання важливо встановити відносини на основі взаємоповаги та рівності, де вчитель та учень є активними учасниками освітнього процесу. Це передбачає відмову від авторитарного стилю викладання та перехід до партнерської моделі, де учні беруть на себе відповідальність за своє навчання. Учитель математики та інформатики має бути не лише досконалим володарем знань, але й майстром своєї справи, який постійно прагне до самовдосконалення та розвитку професійної майстерності [2, с. 14]. Це стосується не лише знань у своїй предметній галузі, але й методик викладання, застосування нових технологій та інноваційних підходів до навчання. Тому самоосвіта та безперервна післядипломна освіта є надзвичайно важливими для сучасного вчителя.

Сучасний учитель математики та інформатики стикається з численними викликами, але й має багато можливостей для розвитку та самореалізації [3, с. 1–2]. Постійне самовдосконалення, прагнення до інновацій та використання нових технологій – це ключові фактори, що дозволяють учителям відповідати вимогам сучасного освітнього середовища та готувати молоде покоління до успішного майбутнього.

Одним із найефективніших способів підвищення професійного рівня педагога є **участь у семінарах, тренінгах, вебінарах** тощо, що є зручним способом отримати нові знання. Учителі можуть дізнатися про найновіші дослідження в галузі освіти, обмінятися досвідом з колегами та впровадити нові знання у свою педагогічну практику.

Реалії сьогодення дозволяють учителям проходити підвищення кваліфікації в дистанційному форматі. Це не лише вдосконалює практичні навички педагога, а й відкриває нові можливості для професійного розвитку.

Регулярне **ознайомлення з фаховою літературою** є ще одним важливим елементом професійного розвитку. Вивчення статей з журналів та книг з педагогіки та методики викладання математики та інформатики, таких як, наприклад, методичний посібник Васильєвої Д., Вашуленко О. П., Волошена В. В. [«Методика компетентісно орієнтованого навчання математики в ліцеї на рівні стандарту»](#) [4] або книг відомих у цій галузі авторів, сприяє поглибленню знань і